

Käräjätuomarin huolimattomuus tuomion laatimisessa ja syyttäjien menettely rikosten syyteoikeuden vanhentumisen ehkäisemisessä

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaisessa rangaistustuomioiden tarkastuksessa kiinnitettiin huomiota Pohjanmaan käräjäoikeuden 24.5.2021 asiassa dnro R 20/194 antamaan tuomioon nro 21/122839. Tuomion perusteella käräjäoikeus oli lukenut yhden vastaajan syyksi muun ohella syytekohtana 35 lievän maksuvälinepetoksen, jonka teko-aika on ollut 12.–13.10.2018. Käräjäoikeus oli kuitenkin hylännyt vanhentuneena niin ikään lievää maksuvälinepetosta koskeneen syytekohtan 6, jonka teko-aika oli ollut sama. Käräjäoikeuden ratkaisemaan asiaan liittyvät haastehakemukset sisälsivät vain yhden lievää maksuvälinepetosta koskeneen syytekohtan.

SELVITYS

Käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut Pohjanmaan käräjäoikeuden käräjätuomari on antanut asiasta apulaisoikeuskanslerin häneltä pyytämän selvityksen ja käräjäoikeuden laamanni lausuntonsa.

Käräjätuomari on selvityksessään todennut, että yhdistäessä tuomion kirjoitusvaiheessa rikostuomiosovellus Ritussa alun perin erillisiä rikosasioita on ohjelma luonut tuomiolle toisen version vanhentuneena hylätystä lievästä maksuvälinepetoksesta. Syytekohtaa ei ole mainittu tuomion perusteluosassa tai syyksilukemisen yhteydessä. Käräjätuomari ei ole huomannut mainittua ylimääräistä syytekohtaa tuomiolauselmaasta tuomiota allekirjoittaessaan. Hän on todennut, ettei

vastaajalle ole aiheutunut virheestä haittaa, koska tuomittu rangaistus on mitattu tuomiosta ilmenevällä tavalla.

Käräjäoikeuden laamanni on lausunnossaan todennut ymmärtävänsä tilanteen niin, että tuomion perusteluista ilmenee oikea syyksilukeminen ja että rangaistus on mitattu sen mukaisesti. Laamanni on myös todennut, että ongelma on peräisin viiden rikosasian yhdistämisestä Ritu-sovelluksessa ja että kyseessä on ollut ”haamusyytekohta”. Laamanni on yhtynyt kärjäatuomarin näkemykseen, ettei virheestä ole aiheutunut osapuolille vahinkoa.

Kun käräjäoikeuden laamannin mainitusta 21.10.2022 apulaisoikeuskanslerille toimittamasta lausunnosta ja kärjäatuomarin selvityksestä ei ilmennyt, oliko käräjäoikeus ryhtynyt toimenpiteisiin tuomiossa olleen virheen korjaamiseksi, pyysin 5.1.2023 laamannilta lisäselvitystä asiasta. Samalla pyysin syyttäjien menettelyn arvioimiseksi laamannia ilmoittamaan, olivatko syyttäjät toimittaessaan käräjäoikeuteen asiaan liittyneet haastehakemukset kiinnittäneet käräjäoikeuden huomiota niiden sisältämien, käräjäoikeuden asiassa vanhentuneina hylkäämien, syytekohtien (tuomiossa syytekohtat 2, 3 ja 6) vanhentumisvaaraan. Lisäksi pyysin laamannia toimittamaan selvityksen siitä, mihin toimenpiteisiin käräjäoikeus oli asiassa ryhtynyt mainittujen asian käräjäoikeuskäsittelyn aikana vanhentuneiden syytekohtien vanhentumisen katkaisemiseksi.

Laamanni on 2.3.2023 päivätyssä lausunnossaan todennut, että käräjäoikeus oli heti lisäselvityspyynnöni saavuttua pyytänyt Oikeusrekisterikeskusta poistamaan haamusyytekohtaa koskeeneen merkinnän, mikä oli sittemmin myös tehty. Laamanni on todennut, että mainittu toimenpide kuuluu käräjäoikeuden vastuulle, ja että se olisi pitänyt tehdä heti apulaisoikeuskanslerin selvityspyynnön käsittelyn yhteydessä.

Syyteoikeuden vanhentumisen osalta laamanni on lausunnossaan todennut, että virheen sisältäneen rikosasian istunnossa käsiteltiin viidellä eri haastehakemuksella vireille saatettuja syytekohtia. Asian R 20/194 alkuperäisenä syyttäjänä toiminut aluesyyttäjä A oli toimittanut ensimmäisen syyteoikeudeltaan vanhentuneita syytekohtia sisältäneen haastehakemuksen käräjäoikeuteen 11.2.2020 eli kahdeksan päivää ennen syytekohtien 2 ja 3 vanhentumista. Haastehakemuksen ohessa toimitetulla infolehdellä ei ollut ollut mainintaa mainittujen syytekohtien vanhentumisvaarasta. Asia oli jaettu alun perin 13.2.2022 toiselle kuin asian lopulta ratkaisseelle kärjäatuomarille. Hän oli heti samana päivänä lähettänyt haasteen tiedoksiannettavaksi, mutta vastaajaa ei ollut tavoitettu.

Sittemmin vanhentuneen syytekohtan 6 sisältänyt haastehakemus R 20/1559 oli toimitettu käräjäoikeuteen 24.9.2020 eli noin kolme viikkoa ennen mainitun syytekohtan vanhentumista. Apulaissyyttäjä B:n toimittaman haastehakemuksen ohessa käräjäoikeudelle toimitetulla info-

lehdellä ei myöskään ollut ollut mainintaa vanhentumisvaarasta. Asian 25.9.2020 käsiteltävään alun perin saanut käräjätuomari oli pyytänyt haastehakemuksen täydennystä, joka oli saapunut 1.10.2020. Hän oli 5.10.2020 lähettänyt haastehakemuksen tiedoksiannettavaksi etsintäkuulutuksella. Kun vastaajaa ei ollut löydetty, oli syyteoikeus vanhentunut 13.10.2020.

Laamannin mukaan syyttäjien puolelta ei ollut missään vaiheessa kiinnitetty käräjäoikeuden huomiota asiassa syyteoikeudeltaan vanhentuneiden syytekohtien vanhentumisvaaraan, mutta käräjäoikeus oli tästä huolimatta tehnyt voitavansa syytekohtien vanhentumisen katkaisemiseksi.

Laamannin lausunnon saapumisen jälkeen olen vielä 29.3.2023 pyytänyt valtakunnansyyttäjää hankkimaan syyttäjien menettelyn tutkimiseksi tarpeellisen selvityksen ja antamaan lausuntonsa asiasta. Selvitys- ja lausuntopyynnössäni olen pyytänyt ottamaan kantaa siihen, etteivät mainitut asiassa syytteet nostaneet syyttäjät olleet huomauttaneet käräjäoikeutta rikosten syyteoikeuden vanhentumisvaarasta. Lisäksi olen pyytänyt ottamaan kantaa siihen, oliko syyteoikeuden vanhentuminen otettu asianmukaisella tavalla huomioon syyteharkinnan joutuisuudessa ja syyttäjien työtehtävien priorisoinnissa.

Länsi-Suomen syyttäjäalueen aluesyyttäjät B ja A ovat antaneet menettelystään selvityksen ja apulaisvaltakunnansyyttäjä lausuntonsa.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä on 8.5.2023 päivätyssä lausunnossaan todennut, että valtakunnansyyttäjän ohjeissa ei käsitellä infolehdele tehtäviä merkintöjä. Uhkaamassa olevaa vanhentumista koskevan tiedon merkitsemistä infolehdele oli hänen saamansa tiedon mukaan kuitenkin käsitelty syyttäjäalueella annettavassa opastuksessa.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä on todennut, että B:n hoitamaan rikosasiaan oli yhdistetty useita kertoja uusia tekoja, mikä on väistämättä pidentänyt syyteharkinnan kestoa. Sittemmin vanhentuneen rikoksen osalta syyteoikeuden vanhentumisaika ei ole ollut Syyttäjälaitoksen käyttämän asiantuntijajärjestelmän Sakarin tai esitutkintapöytäkirjan rikosnimikkeistä (varkaus 10.10.2018) havaittavissa, vaan se oli ilmennyt vasta esitutkintapöytäkirjaa lukiessa. Mikäli tietyn rikosasian syyteoikeuden uhkaava vanhentuminen olisi ollut päällisin puolin tarkasteltuna havaittavissa, sitä ei olisi yhdistetty toisiin saman epäillyn rikosasioihin vaan jaettu erikseen jollekulle syyttäjälle.

Apulaisvaltakunnansyyttäjän lausunnon mukaan aluesyyttäjä A:n hoitamassa rikosasiassa on ollut kysymys nopean toiminnan sähköisestä käsittelemistä odottavien rikosasioiden varastosta ("säkki"), josta A oli poiminut rikosasian käsiteltäväkseen. A oli havainnut asiassa uhkaavan vanhentumisen, tehnyt vuorokauden sisällä syyteharkinnan ja siirtänyt asian käräjäoikeuteen. Lausunnon mukaan tapahtuma-aikaan sähköisen järjestelmän rikosasiakansioissa ei ollut ollut

merkintöjä syyteoikeuden vanhentumisesta, minkä johdosta myöskään kyseisessä rikosasiassa ei ollut havaittavissa vanhentumisvaaraa ennen sen poimimista syyteharkintaan. Lausunnon mukaan on tosin huomattava myös, että se oli tullut Syyttäjälaitokseen vain kaksi viikkoa ennen kuin aluesyyttäjä A oli ottanut asian hoitaakseen. Vuoden 2020 marraskuussa käsittelyjärjestykseen oli tehty muutos, jonka johdosta myös mainitunlaisissa asioissa syyteoikeuden vanhentumisaika on nyttemmin näkyvissä.

A ja B ovat selvityksissään myöntäneet, että merkinnät käräjäoikeuden infolehtiin vanhentumisvaarasta olivat asiassa jääneet tekemättä. A on selvityksessään todennut merkinnän jääneen tekemättä epähuomiossa ja tapahtuma-aikaan apulaissyyttäjänä toiminut B kertonut olleensa tapahtuma-aikaan syyttäjänä vielä hyvin tuore. Apulaisvaltakunnansyyttäjä on todennut lausunnossaan olevan kiistatonta, että kummankin käräjäoikeuteen siirretyn rikosasian infolehteen oli jäänyt merkitemättä tieto syyteoikeuden pikaisesta vanhenemisesta, vaikka hyvän syyttäjätavan voisi katsoa sitä edellyttävän. Hän on kuitenkin todennut, että tuomioistuimilla on myös itsellään vastuu varmistaa asian kiireellisyys. Tapauksessa tuomioistuin oli havainnut asioiden kiireellisyyden ja toiminut sen edellyttämällä tavalla. Lausunnon mukaan syyteharkinta on molemmissa tapauksissa tehty ripeästi. Apulaisvaltakunnansyyttäjän mukaan kiireellisyyttä koskevien merkintöjen puuttuminen haastehakemusten liitteenä toimitetuilta infolehdistä tai muukaan syyttäjien toiminta ei ole tapauksessa ollut relevantti tekijä syyteoikeuden vanhentumisessa.

RATKAISU

Käräjätuomarin menettely

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava huolellinen.

Käräjäoikeuden tuomio on ollut sillä tavoin virheellinen, että sen tuomiolauselmalla vastaajan syyksi on luettu lievä maksuvälinepetos, jonka ei ole ollut tarkoitus olla tuomiossa. Tosiasiassa kyseinen syytekohta oli ollut Ritu-tuomiosovelluksen muodostama kopio toisesta, käräjäoikeuden vanhentuneena hylkäämästä syytekohtasta, ja se oli päätynyt tuomiolle vahingossa. Käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut käräjätuomari on menetellyt tältä osin huolimattomasti tuomiota laatiessaan ja sitä ennen sen allekirjoittamista tarkastaessaan.

Pohjanmaan käräjäoikeuden laamannin 2.3.2023 päivätystä lausunnosta ilmenevän perusteella käräjäoikeus on omilla toimenpiteillään pyrkinyt katkaisemaan käräjäoikeuskäsittelyn aikana vanhentuneiden syytekohtien vanhentumisen. Tältä osin minulla ei ole perusteita arvioida asiaa käsitelleiden käräjätuomareiden menetelleen virheellisesti.

Syyttäjien menettely

Syyttäjälaitoksesta annetun lain 9 §:n mukaan syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta hänen käsiteltävänä olevassa asiassa tasapuolisesti, joutuisasti ja taloudellisesti asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun edellyttämällä tavalla.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä on todennut eräessä aiemmin ratkaisemassa muun ohella syyteharkinnan joutuisuutta koskeneessa asiassa (dnro [OKV/709/30/2020](#)) antamassaan lausunnossa, että Syyttäjälaitoksesta annetun lain, valtion virkamieslain ja syyttäjän tehtävien kiireellisyydestä ja etusijajärjestyksestä annetun valtakunnansyyttäjän ohjeen [VKS:2016:4](#) periaatteista ilmenevä hyvä syyttäjätapa edellyttää paitsi sitä, että syyteharkinta valmistuu ennen syyteoikeuden vanhentumista, myös sitä, että syyttäjä omilla toimenpiteillään mahdollisuuksien rajoissa huolehtii kärjäoikeuden edellytyksistä antaa haaste ajoissa tiedoksi vastaajalle ja siten katkaista syyteoikeuden vanhentuminen. Mainitussa asiassa, jossa syyte oli nostettu vain kolme päivää ennen eräiden syytekohtien vanhentumista, olisi apulaisvaltakunnansyyttäjän arvion mukaan kuulunut asianmukaiseen viranhoitoon, että syyttäjä syytettä nostaessaan olisi erikseen kiinnittänyt kärjäoikeuden huomiota vanhentumisajan läheisyyteen.

Nyt arvioitavana olevassa asiassa syyteharkinnat on saadun selvityksen perusteella tehty joutuisasti. Syyttäjien menettelyllä ei apulaisvaltakunnansyyttäjän asiassa antamasta lausunnosta ilmenevin tavoin ole ollut myöskään merkitystä syyteoikeuden vanhentumisen kannalta, koska asiaa käsitelleet kärjätuomarit olivat havainneet vanhentumisvaaran ja ryhtyneet tarvittaviin toimenpiteisiin haasteen antamiseksi ennen vanhentumista.

Minulla ei ole perusteita arvioida asiaa toisin kuin apulaisvaltakunnansyyttäjä. Totean kuitenkin, ettei syytteiden nostamisen jälkeisillä kärjäoikeuden toimenpiteillä ole sinänsä ratkaisevaa merkitystä arvioidessa syyttäjien menettelyn asianmukaisuutta. Syytekohtien 6 vanhentumiseen on ollut vain noin kolme viikkoa asian saapuessa kärjäoikeuteen. Syytekohtien 2 ja 3 osalta vastaava aika on ollut ainoastaan kahdeksan päivää. Kerrotusta huolimatta syyttäjät eivät ole kiinnittäneet kärjäoikeuden huomiota siihen, että syytekohtat ovat vaarassa vanhentua, vaikka apulaisvaltakunnansyyttäjän mukaan hyvä syyttäjätapa olisi sitä edellyttänyt. Vaikka kärjäoikeus oli asiassa sittemmin ryhtynyt toimenpiteisiin syyteoikeuden vanhentumisen katkaisemiseksi, eivät syyttäjät siten olleet omilla toimenpiteillään pyrkineet huolehtimaan kärjäoikeuden edellytyksistä niin menetellä.

Totean kerrotun perusteella näkemyksenäni, että asianmukaiseen viranhoitoon olisi kuulunut, että käytettävissäni olevan selvityksen perusteella asiassa muutoin asianmukaisesti toimineet

B ja A olisivat syytteitä nostaessaan vielä kiinnittäneet käräjäoikeuden huomiota syytekohtien vanhentumisajan läheisyyteen. Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin kuin että saatan näkemykseni vastaisen varalta heidän tietoonsa.

Toimenpiteet

Kiinnitän käräjätuomarin huomiota huolellisuuteen ja tarkkuuteen tuomion laatimisessa.

Saatan aluesyyttäjien B:n ja A:n tietoon edellä esittämäni näkemyksen.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Oikeuskanslerinsihteeri

Leo Lahtinen